

Obsah

Plánované akce

Společenská kronika

Jubilanti

Zamyšlení ke stému výročí

Obnovení kyjovské skočné

Vzpomínka na obnovení kyjovské skočné

Pondělníci a nejstarší primáš na světě

Než skončilo „folklorní období“ Leoše Janáčka

Folklorní akce

Soustředění ve Filipově

Vernisáž Jiřího Holáska

Strýc Hefin už nedojde...

F scéna 2008

Taneční složka představuje...

Ostatní

Poděkování dárcům a zadavatelům reklamy

Soutěžní loga

Plánované akce

besedy: 15.10. hody, 19.11., 3.12., 17.12. vánoční,

oslavy 100 let Krúžku 8. 11., termín plesu 7. 2. 2009

Společenská kronika

Jubilanti

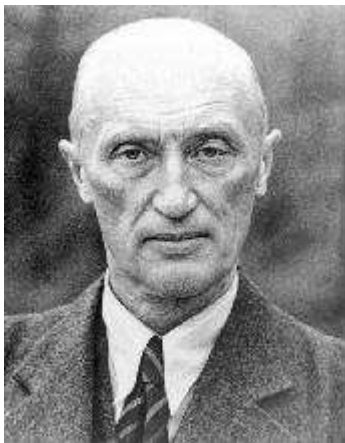
jubilant	narozen	věk
Macháčková Hana	15.10.1958	50
PhDr. Lacinová Jiřina	15.10.1948	60
Žajdlíková Miroslava	12.11.1948	60
Ing. Emmer Jan	9.11.1938	70
Ing. Breš Marian, CSc.	9.12.1948	60

Jubilantům přejeme mnoho štěstí, pevné zdraví a spoustu příjemných chvil strávených ve Slováckém krúžku v Brně.

Zamyšlení ke stému výročí

Václav Štěpánek

Vznik pražského, brněnského a podle jejich vzoru pak i dalších krúžků přímo v jednotlivých slováckých obcích vycházel vesměs z vědomé potřeby mladé slovácké (a nejen slovácké) inteligence, která si, posílena romantizujícím národopisným hnutím provázejícím období příprav, samotného trvání a pak i dozvuků Národopisné výstavy československé, uskutečněné v Praze roku 1895, začala uvědomovat, že nová doba s sebou sice přináší hospodářský pokrok, díky němuž ovšem začíná docházet k vysychání folklorních zdrojů a tím i ztrátě svébytnosti jednotlivých regionů a vesnického lidu. Vycházelo tedy krúžkařské hnutí především ze snahy inteligence zachovat a zachránit co lze, ačť že ovšem v pozměněné již podobě. Lidová píseň, hudba a tanec se díky krúžkaření dostává do nového prostředí a stává se z folkloru folklorismem. Ale uchovává se, nezaniká.

Úlehla

Pohled na vznik krúžků byl leckdy nejednoznačný. Příkladem zde může sloužit prof. dr. Vladimír Úlehla, který si na jedné straně již ve svém mládí uvědomoval, že lidová píseň a hudba, přesazena ze svého přirozeného selského prostředí, nutně ztrácí svoji duši a autentičnost, na druhé straně mu ale bylo jasné, že bez „pomoci“ zvenčí prostě nepřežije. A tou „pomocí“, byly v dobách první poloviny 20. století zejména slovácké

krúžky. Ve své monografii *Živá píseň* popisuje Úlehla vznik slováckého krúžku ve Strážnici a připomíná také některé zásluhy krúžku brněnského. Je mu jasné, že slovácký krúžek ve slováckém městě vlastně znamená úbytek „slováckosti“ (hovoří o letech 1910–1912, kdy byl již na konci svých studií přírodních věd – v roce 1912 získal v Praze doktorát). Tak také byly krúžky již tehdy zdůvodňovány – měly zachraňovat, obnovovat. Vznikající krúžky charakterizuje z odstupů několika desetiletí (rukopis knihy dokončil prakticky v den své mrti, 3. července 1947) jako „*umělé napodobeniny lidového života zpěvného a tanečního*“ (s. 177), zároveň však vidí, že bez nich záchrany lidové písně není, byť by tato měla nadále fungovat pouze v druhotném, „folklorizovaném“ prostředí.

Úlehla se k tomuto poznání dopracovával těžko. V prvních letech svého strážnického pobytu¹ podle svých slov ještě neviděl vrásky umírání slovácké písně. Začal si toho všimnout až pod vlivem svého otce, který byl již tehdy „*hodně přísný k písním, které jsme přinášeli*“. O leckteré z nich prý prohlásil, že je úpadková, i když se nad ní Vladimír a jeho mladí přátelé tehdy rozplývali. Do úpadkových řadil známý pedagogický reformátor a ředitel strážnické měšťanky Josef Úlehla i písně rekrutské – „*prostě proto,*“ píše jeho syn, „*že kdysi rekrutů nebývalo, nemohly tedy být ani jejich písně.*“ Poměřováno dnešním pohledem, asi jen málo písní bychom mohli zpívat, kdybychom byli k jejich původu, autochtonnosti a lidovosti tak puristicky přísní, jako Josef Úlehla. Vladimír a jeho strážnickí přátelé tak přísní nebyli², měli rádi, jak píše, to, co bylo v době jejich mládí kolem nich. Postupně si však počali uvědomovat, že by „to“ mohli ztratit a pokusili se mizející svět „zachraňovat“ podle nabízejícího se příkladu slováckých krúžků³, které tehdy, vedeny pražským příkladem, začaly leckde vznikat⁴.

Z mizejícího dědictví si chtěla mladá slovácká inteligence zachovat něco pro sebe, obohatit svůj život, či, jako v případě členů pražských i brněnských krúžků, připomínat si v cizím městském prostředí to, co slovácké studenty a další přesídlence v jejich regionech obklopovalo a bez čeho si život jen stěžili dokázali představit. „*Říkali jsme si,*“ uvádí Úlehla, „*proč se nemůžeme bavit po svém tak jako lid, ze kterého jsme vyrostli? Proč bychom nedovedli rozprávit jeho způsob zábavy do nového našeho měřítka stejně, jako lidový jazyk dovedli rozprostřít do jazyka vzdělanců? Není nutno abychom dochovávali všechno, co v životě lidovém zbylo. To, co se do našeho života už nehodí, přejímat nemůžeme; ale je toho dost, co nám život právě tak zhodnotí a okrášlí jako dříve lidu selskému – proč bychom se toho zříkali?*“ (s. 181)

Nešlo však prvořadě o to, vytěžit z onoho ustupujícího života něco pro sebe, to by byl motiv pohříchu sobecký, ale o to „*vrátit lidu, obnoveně, co ztrácel*“, tedy o vědomou „*renaissanci*“, k níž, jak tvrdí Úlehla, vědomě přistupovali s pomocí „*živlů městských*“. Šlo o jakési romantické přesvědčení, že uvidí-li sedlák, že se „pán“ za něj nestydí, „*že přejímá jeho projevy, způsob zábavy a při slavnostních příležitostech též*

kroj, který se jinak do všedního městského života nehodí, když sedlák pozná, přihlížeje svým darům v novém prostředí, že jsou pěkné, svěčné, lákavé, obrátí se zas k tomu, co začal odkládat“ (s. 184). Tato myšlenka neuspěla, nemohla. Tlak moderního světa byl příliš silný a vzor těch několika nadšenců pro „sedláka“ nepřiliš přesvědčivý, ba možná i podezřelý. Nicméně nový život začala lidová píseň, hudba a tanec žít a nakonec se mnohde skutečně vrátila tam, kde se již zdálo, že definitivně zanikla. A to i zásluhou brněnského Slováckého krúžku.⁵ Za 100 let jeho existence prošly tímto spolkem tisíce členů, kteří do něj přinášeli písně, jež znali ze svého okolí, v krúžku se ale seznámili s hudebními, písňovými i tanečními projevy i jiných slováckých regionů, v krúžku se mohli setkat i s mizejícími písněmi či tanci regionů vlastních, které pak, po svém návratu do rodného kraje, zpětně předávali a tak vlastně zachovali folklorní bohatství té které slovácké oblasti. Lze tak vlastně hovořit o jakémsi obrodném zpětném působení krúžku, které proniklo takřka do všech koutů Slovácka.

Poznámky:

¹ Do Strážnice se Úlehlovi přistěhovali v roce 1905 a žili tam do roku 1912, Úlehla tam získal četná přátelství na celý život a později se do Strážnice často vracel; útěchu mu strážnické cesty přinášely zejména v letech druhé světové války. Viz *Živá píseň* (Praha 1949), s. 341.

² Úlehla ovšem později velmi striktně rozlišoval, která píseň je zapsána ve svém původním prostředí a která je již „folklorizovaná“, přenesená do prostředí nepůvodního. V *Živé písni* (s. 127) např. přímo zdůrazňuje skutečnost, že krúžkařský sběratel Jan Poláček většinou písně nezapísal v jejich „přirozeném prostředí“, ale již v jejich „folklorizované“ podobě, přinesené mladou slováckou inteligencí do města: „...*Druhý díl přidává k názvu Slovácké písničky již správně Slováckého krúžku v Brně, kdežto první to ještě nečiní. I zde jsou písně vytrženy ze svého prostředí kmenového, a ačkoli je sběrateli často původ písně, její původní stanoviště známo, ku podivu je neuvádí. Nevědomky tím zdůrazňuje druhotný ráz stanoviště, odkud písně zapisuje. Nejsou tedy z prvé ruky.*“

³ Úlehla tvrdí, že na vznik slováckých krúžků na samotném Slovácku měli vliv především studenti, kteří navštěvovali pražské vysoké školy a kteří si při návratu na prázdniny či po skončení studií „*naléhavěji uvědomovali, jak se lidový život proměňuje a jak dosavadní hodnoty ustupují*“. Tito studenti podle něj měli přes rok „*v pospolitém životě*“ víc příležitostí o těch změnách hovořit a uvažovat a mezi nimi se proto také počala nejdříve ozývat snaha o záchranu, o obnovu.

⁴ V *Živé písni* dokládá mizení písně z jejího přirozeného prostředí vzpomínkou na to, jak se z jeho strážnických gymnaziálních časů zpívalo při práci na strážnických lukách. Jako protiklad uvádí svoji zkušenost z června až srpna 1939, kdy jako botanik mnoho neděl tábořil na břehu Moravy ve dvojím období senoseče. „*Nu a za těch šest neděl, jak byly dlouhé,*“ vzpomíná, „*jsem v roce 1939 neuslyšel na strážnických a sousedních lukách ani noty... Čas krásný, nálada na lukách barevně zpěvná, a ani hláska!*“

⁵ Při krúžkaření docházelo i k určitým paradoxům. Jeden, týkající se brněnského krúžku, připomíná V. Úlehla ve svém monografii na s. 181–182: *Stalo se někdy kolem roku 1933, na brněnském stadiu. Tam se tehdy scházel brněnský krúžek slovácký. Jeho členové byli hlavně z Horňácka a z Podluží, a proto pěstovali muziku hlavně hornáckou a podlužáckou. Jednou se právě chystali krúžkaři k velické sedlácké, jejich studentská kapela už podchycovala zpěv šuhajů, když v sousedním velkém sále stadia zvedl dirigent taktovku, aby při koncertu Vítězslava Nováka řídil Slováckou suitu. Náhoda tomu chtěla, že se sedlácká v krúžku rozvířila naplno právě ve chvíli, kdy také brněnská filharmonie vedle v sále začala plně s větou Slovácké suity – U muziky. Chvíli běžela tak podle sebe obojí hudba: lidová předloha, jen málo přednesem krúžkařským pozměněná, a umělecké přetavení Novákovo. Obojí to běželo podle sebe, ba pronikalo to do sebe. Zvláště výšky zpívajících i výrazné synkopy kontrášů a basy draly se vítravě přes závěsy koncertního sálu. Byla to chvíle zvláštní, a krátká. Dirigent sebou nevrle vrtěl, obecenstvo se začalo rozhořčeně rozhlížet, sluhové běželi rychle vedle, a rušivá předloha zmlkla. Novákovo přetavení doznívalo již samo ke spokojenosti měšťských lidí, začínajících v této stravitelné podobě lidovou předlohu. Ona sama ve své původní syrovosti by jim už nebyla chutnala.*

Obnovení kyjovské skočné

V červnovém čísle občasníku SK v Praze „Vědomost“ mě zaujal článek Oldřicha Krejčího

(nar. 1914) „Vzpomínka na obnovení kyjovské skočné“. Někteří z Vás si jistě vzpomínáte, že na Slováckém roku v Kyjově v r. 2007 proběhl „u kapličky“ na toto téma velmi zajímavý pořad Břeti Rychlíka, ve kterém jako pamětník vzpomínal právě jmenovaný O. Krejčí.

Pro mladší krúžkaře je snad dobré doplnit, že O. Krejčí, původem ze Svatobořic, byl za mlada aktivním členem SK a po celý svůj život udržuje s krúžkem kontakt (účast na Slováckých plesech, významných akcích apod.).

Jelikož se obsah článku silně dotýká právě SK v Brně, domnívám se, že je dobré, aby se o podílu SK na obnovení kyjovské skočné dovědělo co nejvíce krúžkařů a abychom si právě v roce 100. výročí krúžku my krúžkaři i ostatní veřejnost uvědomili, jak významnou roli v podpoře slováckého národopisu v minulosti Krúžek plnil. S laskavým svolením O. Krejčího uveřejňujeme jeho článek v plném rozsahu.

Miroslav Hebron

Vzpomínka na obnovení kyjovské skočné

Abych popsal obnovení tance „skočná“, musím se vrátit hodně do minulosti, kdy jsem poprvé přišel do Slováckého krúžku v Brně. Bylo to v r. 1931, kdy jsem se dostal jako

Slovácký krúžek v Brně

učeň do Zbrojovky v Brně. Tehdy chodili do krúžku ze Svatobořic: Karel Bimka - studoval veterinu, Frant. Rubecký - studoval medicínu a má sestra Vlasta - studovala na Pedagogické akademii.

Krejčí

Často mě přemlouvali, abych také chodil do Slováckého krúžku, ale já jsem byl nespěšný, domníval jsem se, že Krúžek je společnost intelektuálů ze Slovácka, kteří se po vystudování usadili v Brně. Až v r. 1936, kdy jsem byl už přesvědčený, že půjdu na vojnu, jsem se rozhodl, že aspoň jednou navštívím Slovácký krúžek.

Bylo to o fašanku. Sloupový sál brněnského Stadionu byl zaplněn, velická většina byla v krojích z celého Slovácka. Z Kyjovska tam byli v krojích jen K. Bimka, Fr. Rubecký a moje dvě sestry. Kyjovsko se v brněnském krúžku nijak neprosazovalo. V tancích převládala hornácká sedlácká, strážnický danaj a podlužácká vrtěná a verbuňky. O kyjovské skočné nebyla ani zmínka, přestože ve výboru krúžku byl prof. Dr. Kolaja z Vlkoše a Arnošt Budík z Bohuslavic.

V únoru r. 1939 jsem se vrátil z vojenské služby. V té době ji přicházelo na vysoké školy v Brně více studentů, avšak do krúžku nechodili. Teprve po 15. březnu 1939 se národ probudil. Byly pořádány poutě na památná místa, a také mládež studující v Brně počala ve větším množství chodit do krúžku, který měl to štěstí, že nebyla zakázána jeho činnost jako mnohým jiným spolkům. Musel však dodržovat přísná pravidla. Schůzky se nemohly konat jako volná zábava, ale pro každé setkání musel být vypracován program a předán na policejní ředitelství, a na besedu přišli dva policisté - jeden Čech a jeden Němec.

Jak takový program vypadal: ve 20 hod. muzika zahrála „Bánovce“, potom starosta krúžku přivítal přítomné a přečetl, co se bude podle programu konat. Potom některý znalec slováckých tanců s tanečnicí předvedl zpomaleně nějaký tanec, např. vrtěnou,

Slovácký krúžek v Brně

pak v normálním tempu. Po této ukázce byli všichni přítomní vyzváni, aby si ten tanec zkusili. Chlapci se postavili před muziku, zazpívali nějakou táhlou píseň a pak píseň „do tanca“. Samozřejmě většina přítomných slovácké tance znala, ale regule musely být dodrženy. Tak se učily v krúžku všechny tance, jen kyjovská skočná se neobjevila. Žila jen v obcích severně od Kyjova v paměti některých starších občanů.

Tehdy učil na Masarykově universitě v Brně prof. Dr. Vladimír Úlehla a se svou druhou ženou Marynou roz. Hradilovou z Moravan u Kyjova - chodili pravidelně do krúžku. Když byly zavřeny vysoké školy, tak manželé Úlehlovi navštěvovali Kyjovsko a pátrali po starých písních a tancích. A tak se stalo, že v r. 1942 přednesl prof. Úlehla v krúžku popis „skočné“, a že jeho manželka může s některým chápavým tanečníkem tanec předvést. Tak se v brněnském krúžku začala nacvičovat také kyjovská skočná. Touto činností krúžku vznikla velká skupina mladých členů ovládajících všechny slovácké tance.

Výbor krúžku se počal zabývat, co s tím, počal uvažovat o nějakém veřejném vystoupení. Nečekaně se naskytlá příležitost. Manželé Úlehlovi měli také byt v Hradci Králové, kde paní Maryna měla taneční školu a kromě klasických tanců získala několik děvčat, která byla ochotna učit se slovácké tance.

Někdy po Novém roce 1943 navštívili manželé Úlehlovi opět Slovácký krúžek a přednesli návrh, jestli by několik chlapců a muzika byli ochotni zajet do Hradce Králové a vystoupit s tamními děvčaty v programu „Národ v písni a tancích“, který vypracoval prof. Úlehla.

Samozřejmě se nás přihlásilo víc, než bylo potřeba a musel být proveden výběr. A tak jsme jeli, muzika a devět tanečníků a v sobotu 11.4.1943 byla v rámci programu poprvé na veřejnosti provedena kyjovská skočná - po dlouhé době zapomenutí. Ironií je, že ne na Slovácku, ale v Čechách.

V té době se již také usilovně připravoval program Slováckého krúžku pro veřejné vystoupení nazvané „Slovácká lidová akademie“. Když se o tom dověděli manželé Úlehlovi, strhla se velká bouře, obvinili Krúžek, že jim ukradl myšlenku a tím se rozešli s brněnským krúžkem.

V r. 1945 potom založili „Moravský soubor lidových tanců a zpěvu“ (podle J. M. Krista s názvem „Moravský taneční a pěvecký sbor“). V muzice tohoto souboru hráli Dr. Antoš Frolka, Vítězslav Volavý, Jura Petrů, Kliment Navrátil a další.

Soubor brněnského Slováckého krúžku předvedl zmíněný program ještě v Kyjově, ve Vracově, v Hodoníně, v Otrokovicích a ve Zlíně. Pověst o úspěšném programu se rozšířila nejen na Slovácku, ale i v jiných městech tehdejšího protektorátu. Doba však již nebyla příznivá a výbor krúžku další pozvání s omluvou zamítl.

Oldřich Krejčí

Na moji žádost o souhlas s uveřejněním článku o obnovení kyjovské skočné a případné napsání vzpomínek na dobu jeho působení ve SK v Brně, mi O. Krejčí odpověděl

Slovácký krúžek v Brně

po cca 10 dnech s omluvou, že nenapsal dříve, že však musel v tomto období věnovat zvýšenou péči svému vinohradu (zeséct trávu a postříkat) což je v jeho věku dosti namáhavé, pohyby jsou pomalejší.

A dále píše:

„Na Slovácký krúžek v Brně mám velmi krásné vzpomínky. Brněnský Slovácký krúžek má obrovský podíl na vzkříšení národopisu nejen na Slovácku. Za německé okupace téměř pravidelně se vysílaly brněnským rozhlasem relace. Sám jsem účinkoval v mužském pěveckém sboru. Téměř pravidelně - jednou za 14 dnů vždy v sobotu byly vysílány pásma o životě na Moravském Slovácku, a staly se velmi populární. Např. Jízda Králů, hody na Podluží, Příběhy uječka Vraňáčka, Balada z panských lúk, Asendy. Scénáře psali M. K. Robyš,

Dr. Jan Húsek. Muziku upravoval Jaromír Běhunek, zpěváci ze staré gardy generál Hudeček, Jožka Kupka, Arnošt Budík, Alfréd Ondráček, Karel Pokorný - Latečka, Jurka Prášek, z mladších Vlad. Klusák, Božena Králová - Šebetovská, Jožka Severin a Jožka Rampáček, Eva Nováková - vnučka J. Úprky, Jiřinka Klimšová - Veškrnová, Joža Stoklasa. Ve starém divadle na Veleři byla do programu zařazena Maryša - inscipient přišel do Krúžku jestli by pár chlapců bylo ochotno vystupovat ve scéně „legrůti“. V několika desítkách repríz se nás střídalo 5 - 6 chlapců. Také v opeře „Její pastorkyňa“.

Tehdy prakticky na celém Slovácku bylo jen několik cimbálů, v Uh. Hradišti, ve Strážnici, ve Velké, v brněnském Krúžku, Dr. Antoš Frolka a J. Ščuka.

Pořádání kulturních podniků bylo velmi omezené. Mnozí význační občané Brna si považovali za čest být pozván na besedu do Slováckého krúžku.

Nezastupitelnou úlohu sehrál brněnský Krúžek v prvních ročnících strážnických festivalů - obstaral více než polovinu programů. A zásluhou strážnických slavností se šířilo pořádání národopisných slavností po celé Moravě, na Slovensku, v Čechách a troufám si říci, že i do jiných evropských států.

Po válce byl Krúžek zván na různé akce - uspořádal program pro presidenta Dr. Beneše a jeho manželku v Náměšti nad Oslavou, účinkování na Všeslovanském dnu na Stadionu, vystoupení ve sklepech ve Velkých Pavlovicích při jednání s anglickou obchodní delegací (viz poznámka), v Rytířském sále Nové brněnské radnice pro delegaci polských vysokoškoláků, vystoupení na Stadionu pro J. Dimitrova, v Besedním domě pro Svaz československo-sovětského přátelství, účinkování při kladení základního kamene Rooseveltovy nemocnice v Králově Poli, setkání s bratislavským slováckým krúžkem na zabijačce v Bratislavě a pak v Brně v Domě armády na Údolní, účinkování na MEVRO v Praze, na Symposiu Čsl. obce sokolské v Uh. Hradišti, ve Velké n./Vel. atd.

Slovácký krůžek v Brně

I když jsem se vrátil do rodného kraje tak jsem udržoval styky s brněnským i pražským slováckým krůžkem, a zúčastňovali jsme se i s manželkou slováckých - moravských plesů.

Často jsem se stýkal i s některými členy Krůžku - Dr. Z. Sušilem, Fr. Hasilem a J. Myslivečkem.

Několikrát jsem navštívil manžele Zdena a J. M. Kristovy. Při jedné návštěvě mě J. M. překvapil návrhem, že uděláme rozhovor o mém působení v Krůžku v Brně. Nebyl jsem na to připraven, ale souhlasil jsem. Když mně pak poslal kopii, tak jsem měl z toho hrůzu. Popisoval jsem tu události bez ladu a skladu, události nenavazovaly souvisle, věty nedokončené, zkrátka zmatky. Posílám Vám kopii.

Při návštěvě kdy jsem ho naposled zastihl při životě - bylo to na počátku zimy - mě informoval o přihlášení „Verbuňku“ jako kulturní památky do UNESCO. Řekl jsem mu k tomu svůj názor, a sice, autoři toho díla uvádějí šest regionů kde se Verbuňk vyvíjel. Já jsem mu oponoval a uváděl jsem, že jsou jen čtyři regiony, na Kyjovsku a Uherskohradištsku se nevyvíjel, tam byl přenesen, a uvedl jsem svůj názor. J. M. se nad tím zamyslel, a pak řekl: „Oline, o tom si pohovoříme až na jaře, až bude pěkné počasí, v některém sklepě v Kyjově vypijeme nějakou sedmičku“. K tomu však již nedošlo.

O tom, jak se Verbuňk dostal na Kyjovsko a Uherskohradištsko jsem napsal do občasníku (jméno mně vypadlo a nemožu si ho vzpomenout) v čísle vydaném při příležitosti loňského Slováckého roku v Kyjově. Ten časopis jsem půjčil jednomu známému, který mně ho zapomněl vrátit.

Cimbalista Jaromír Běhuněk - přes nějakého přítele žijícího ve Vídni - získal kontakt s tamnějším spolkem „České srdce“ a rýsovala se možnost zájezdu do Vídně, avšak politické události šly jiným směrem.

Vzpomínky si vybavuji jedna za druhou, ale je třeba jít spát.

Zdravím Vás a přeju dobrou noc.

Oldřich Krejčí

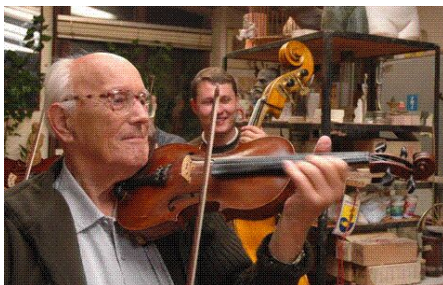
Tolik náš nejstarší člen, pan Oldřich Krejčí, ve vzpomínce na dobu svého působení ve SK v Brně.

Po nějaké době jsem si opět otevřel webové stránky Jiřího Plocka (muzikant, hudební redaktor Čs. rozhlasu v Brně, publicista, vydavatel, stálý dopisovatel Lidových novin), kde mě tentokrát zaujal článek o primášovi „Pondělníkú“, Františkovi Hamadovi. Po jeho přečtení mě pojal pocit jakési zvláštní hrdosti na to, že v našem kraji na Moravském Slovácku žijí lidé jako je pan Hamada.

S laskavým svolením autora bych chtěl s obsahem článku seznámit i ostatní krůžkaře a čtenáře Krůžkozoru.

Miroslav Hebron

Pondělníci a nejstarší primáš na světě

Hamada

Proč ne, ale je to na tobě. Já už nevím, co mluvím, tak si to uprav. A nezlob se, že ti tykám, pro mě seš kluk." To mi řekl František Hamada, primáš uherskohradištského sdružení Pondělníci, když jsem ho požádal o rozhovor do rozhlasu. A já jsem si uvědomil, že vlastně stojím v půli jeho životní dráhy - jemu bylo 6. června devadesát čtyři let, mně je od dubna čtyřicet sedm... Narozen ve Vídni v roce vypuknutí první světové války v rodině českého poštovního úředníka, od roku 1918 až dodnes žije v Hradišti. Byl jedním z předválečných primášů Slováckého krúžku, dokonce ještě hrával v kině jako doprovoděč němých filmů! V devětačtyřicátém stál u zrodu Hradišťanu, odkud po pár letech odešel, neseděla mu touha po pódiovém folkloru a vůbec touha se předvádět a prosazovat. Chtěl si hrát především pro sebe a pro partu spřízněných duší, bez not, bez choreografií a aranží. A tak vznikli po letech i Hudci Pondělníci. Muzika bez cimbálu, protože František Hamada tvrdí, že čistá hudecká (tedy smyčcová) muzika je nejkrásnější. Muzika, tvořená pamětníky starého Slováckého krúžku a Staňkova Hradišťanu, ale nejen jimi. Její věkový průměr byl před pár lety hodně přes osmdesát, dnes je kolem pětasedmdesáti, poněvadž mezitím někteří odešli na onen břeh a přišlo pár "mladíků". Ale primáš se drží jako menhir, i když na oslavě svých narozenin ve Slovácké bůdě prohlásil: "Vzpomeňme všech těch skvělých muzikantů a zpěváků, kteří se tu s námi scházeli a s nimiž se já, doufám, už brzo setkám tam nahore." "Věříte v Boha?" zeptal jsem se. "Věřím," odpověděl pevně. A po chvíli dodal: "Každý večer se k němu obracím a po svém způsobu rozjímám. A ráno také. Vždycky jsem věřil. Bez víry nelze přežít." Ví, o čem mluví, v devětatřicátém jej nacisté zatkli, jako účastníka vznikajícího vojenského odboje v Hradišti. Mladý záložní důstojník se neváhal zapojit, i když s odstupem říká: "Bylo to asi hodně naivní. Co jsem mohli vlastně dělat? My, kteří jsme nic neměli v rukou, proti tomu německému kolosu?" Léta vyšetřování, Kaunicovy koleje, Breslau... pobyty většinou na samotce. "Někdy to tak na mně přišlo, chtěl jsem se i oběsit." A co po válce? Byl jste u komunistů? "Nikdy." Pracoval na poště, pak ve velkoobchodu a pořád hrál. Pro sebe a pro své kamarády. Jako zpeštění přišlo účinkování v doprovodné muzice představení Gazdina roba ve Slováckém

Slovácký krúžek v Brně

divadle počátkem šedesátých let. Muzika se vine jeho životem jako nepřetržená nit, jako něco, co mu dodává sil, co mu pomáhá vydržet obtížné chvíle. Hamadova hra má v sobě neobyčejnou vřelost a jistotu výrazu. Nemá tvrdost Kopanic či Hornácka. Je z rodu městských slováckých primášů, které ovlivnil legendární Slovák Samko Dudík a pak jejich rodný kraj - nížinné Dolňácko. Vyzaruje zvláštní kouzlo, pocitovou měkkost, jako když tě hladí milovaná ruka.

"Milí přátelé, přišli jste sem dnes na vlastní nebezpečí, to si uvědomte. Nikdo totiž neví, co bude. Já už si nic nepamatuju, po léta obcuju se sklerózou. Ještěže hudci v této bandě mě mají tak přečteného, že v dané chvíli vědí, co budu hrát dál, i když já to ještě nevím." - Postavil se, pravil "démol" a sebevědomým primášským gestem udal začátek. A hodinu hrál, jakoby se nechumelilo.

J. Plocek, www.gnosis.cz

Než skončilo „folklorní období“ Leoše Janáčka

Zdeněk Smělík

V tomto kvartálu (12. srpna) uplynulo 80 let od úmrtí prvního čestného doktora filosofie Masarykovy univerzity (MU), s Brnem spojeného nejslavnějšího hudebního skladatele L. Janáčka. Rodák ze severomoravských Hukvald, páté dítě z dvanácti učitele Jiřího Janáčka, přišel v 11 letech do Brna jako fundatista starobrněnského kláštera, přičiněním již tehdy věhlasného hudebního skladatele a organizátora hudebního života v Brně Pavla Křížkovského. Rok na to Janáčkův otec zemřel.

Janáček

Křížkovský tým oplácel Janáčkovu otci zásluhy za pomoc, kterou ve slezských Neplechovicích věnoval jemu, jako hudby nadanému nemanželskému chlapci. Postaral se Křížkovskému o místo fundatisty v kostele u sv. Ducha v Opavě. Leoš jako choralista v augustiánském klášteře byl systematicky cvičen v hudbě, jejíž základní znalosti a velmi dobré dovednosti si již přinesl z domova. Z rodného kraje i početné rodiny, které se nedostávalo hmotného bohatství, si odnesl zdravou ctižádostivost, pracovitost, nesmlouvavou tvrdohlavost, přímočarost, vnímavost ke kouzlu přírody i soucit s nejubožejšími z lidí. Křížkovský měl s Leošem na gymnáziu značné potíže. Leošova prudká povaha mu činila problémy jak se spolužáky, tak i s představenými, což bylo kámenem úrazu pro obě strany. Nebýt Křížkovského, vlivného ochránce, bylo by to dopadlo s jeho studii nedobře. V kritických situacích musel Křížkovský volat o pomoc i jeho poručníka. Tím byl jeho strýc páter Jan Janáček, farář ve Znorovech u Strážnice (dnešní Vnorovy), k němuž rád Janáček zajížděl. V jednom dopise jako patnáctiletý psal strýci prosbu, aby mu před zpíváním pod ředitelem zpěvu P. Křížkovským na miléniu úmrtí sv. Cyrila na Velehradě v roce 1869 koupil „slovanský šat“, protože se těší na posvátnou velehradskou půdu a dále mj. uvádí: „milý uče, vý nevíte, jak já ty Čechy miluji...a ty Němce nenávidím...“.

Po dokončení učitelského ústavu se rozhodl věnovat hudbě. Zase to byl Křížkovský, který si byl vědom mimořádných Leošových vloh pro hudbu, hraním na varhany to již prokázal a proto mu pomohl na základě svých známostí a doporučení k přijetí na varhanickou školu v Praze.

I zde vystupuje jako nebojácná osobnost, tvrdá a pravdivá o čemž svědčí roztržka s ředitelem školy Zdeňkem Skuherským. Za to, že jako žák kritizoval Skuherského provedení Gregoriánské mše při přednesu chorálu (rozebral vady a navrhl opravy) musel opustit varhanickou školu. Po měsíci se však s učitelem smířil. Ten si vážil svého bystrého a nadaného žáka více, než aby vytrval v hněvu. Při ukončení varhanické školy obdržel nejlepší prospěch ze všech. Později ještě krátkodobě studoval na konzervatořích v Lipsku a ve Vídni.

Po studii působil jako klavírista, sbornistr, dirigent a vyučoval hudbu na učitelském ústavu a současně učil nepovinný zpěv na gymnasiu, umístěném ve stejné budově, kde byl ředitelem národopisný pracovník František Bartoš (1837–1906).

Leoš jako žák Křížkovského si vždy všímal lidové hudby, zvláště rodného kraje. Moravská lidová hudba, která byla tehdy živá ve starobylé podobě v mnoha etnograficky významných regionech, byla pro něj pramenem inspirace, stejně jako styk s lidovou poezií, tancem a životem vesnického společenství. Jejich studiem vznikly zcela originální úpravy, z nichž vzešlo orchestrální znění Lašských tanců (původně Valašských), které spolu s Hanáckými tanci tvoří podstatu národopisného baletu Rákoš Rákoczy. Název i původní libreto je dílem Jana Herbena. Balet charakterizuje hudba vycházející z moravské zpěvnosti a tanečnosti. V podtextu hudebního podkladu je výpověď

o spojení člověka s přírodou, životními radostmi i bolestmi, kde píseň a tanec je jejich projevem, přičemž příběh jednotlivce je málo významný jako i ojedinelý.

Jen pro zajímavost uvádím, že s tímto ranným dílem Janáčka nemělo Národní divadlo (ND) v Praze problém, čímž však na dlouhou dobu vyčerpalo vstřícnost vůči dalším Janáčkovým dílům. První pokus o národní slovanský balet měl před výstavou skvělý úspěch před vyprodaným ND. Bohužel, od té doby se v Praze na Janáčka pohlíželo jako na skladatele lidového směru.

K soustavnějšímu studiu lidové hudby jej přivedla až spolupráce s F. Bartošem na sbírce „Národní písně moravské“, dále pak spolu zpracovali „Kytici z národních písní moravských“ a velkou sbírku „Národní písně moravské v nově nasbírané“.

Všechny získané poznatky pak zúročil při přípravě Jubilejní výstavy v Praze v roce 1891 pro níž s velkým Martinem Zemanem zajišťoval účast slováckých kapel. Později byl předsedou moravského pracovního odboru pro Národopisnou výstavu v Praze v roce 1895, pro kterou měl na starosti moravské tance. V hudebním odboru s ním spolupracoval F. Bartoš, M. Zeman, Lucie Bakešová a Josef Čapek-Drahlovský, hudební skladatel a ředitel kúru v Přerově. Od roku 1905 byl předsedou pracovního výboru pro českou píseň na Moravě a Slezsku, organizoval sběratelskou činnost s výsledkem mnoha nových lidových písní. Zde bych uvedl jeho citaci, jak si představoval hudební vystoupení: „Hudcům třeba hráti, aby si vyhráli lahodu v tónu a souzvuku. Studovati s nimi však jakýsi určitý, tentýž program se nedoporučuje. I na výstavě podrobný výčet písní a tanců má býti okamžitým vhodným nápadem a improvizací. Hlavní obrysy pořadu musí řídit ruka zkušená a znalá i ducha písně“. A to by mělo platit i dnes. V předkole výstavy byly uspořádány „Dočasné výstavy“ např. ve Frenštátě, Hodoníně a Vsetíně.

Při putování za lidovou písní se Janáček vydává v kraje neznámé, vzdaluje se od železničních tratí, aby poznal lidi v poezii netknuté. Třeba si najme cikána s vozíkem, s hubenou kobylkou na přepravu do vzdálených údolí a pak se vrátí na luhačovickou promenádu v bezvadném obleku, který si i třikrát denně mění.

Na takových cestách objevil nový svéráz v lidové hudbě do té doby sběratelům neznámý a neprozkoumaný. Jakýsi náladový obraz noční krajiny. Viděl jak děvčata v podvečer vyjdou za humny, nadaná nejlepším hlasem předzpěvuje stojíce před ostatními, které vpádávají držíce se pevně dohromady originálním zpěvem, který se táhne přes vrcholky hor, padá do údolí a zaniká v dálce. Jsou to jakási zvláštní „nokturna“, vícehlasá, lidem zajímavě zpívána.

Janáčkova činnost má své místo také v harmonizaci lidové písně, ale ani zde neustrnul jako nikde. Tak např. jinak jsou harmonizovány písně Ukvaldské a zase jinak jeho Slezské písně. Říkával: „vyhledám si charakteristický motiv a jím tuto pak doprovázím“. Skutečně některé jeho lidové písně jsou takto odlišně podloženy klavírním doprovodem, ale vždy „Janáčkovsky“ originálním. Naopak ve Vnorovech odposlouchanou píseň „V Zarazicích krajní dům“ považoval za dokonale harmonizovanou píseň.

Na Strážnicku se seznámil s tancem Danaj, u nějž byl překvapen bohatýrskou formou. Proto bezodkladně sesbírání národních tanců na Moravě považoval za svatou povinnost.

Svůj národopisný zájem pak Janáček obrací k lidové mluvě, jejíž nápěvky sbíral a jejíž spád působil později na ráz jeho úsečné vynalézavosti. Nápěvky považoval za okénka do duše, což pro dramatickou hudbu má velký význam. Jsou výrazem celkového stavu organismu a všech fází činnosti duševní. Uměním ve skladbě dramatické je pak vložit nápěvek, za němž se jako kouzlem okamžitě objeví lidská bytost v určité životní fázi.

Neomezoval se pouze na nápěvky lidského hlasu, ale také na jiné přírodní zvuky, jako například zabučení krávy, zlostné i spokojené bzučení čmeláka, skřek vyplašeného dravce nebo melancholické volání sovy ap.

Říkalo se o něm, že chodí ulicemi jako ve snech a ihned si zapisoval do kapesních zápisníčků nebo útržků papíru, když jej něco zvukově zaujalo. Mohlo to být houknutí pekařského učně na kamaráda, stejně jako dětská řeč při hře, u školy, při pasení dobytka nebo zvuky ptactva při procházce brněnskými Lužánkami. Tak si třeba notově zaznamenával mluvu Anežky Uprkové, manželky přítele Joži Uprky, když mu malovala truhlu, jako tichou a klidnou rozpravu při práci. Trochu zjednodušeně se dá říci, že byl posedlý hledáním „pravdy života“ třeba nejpeprnější, kterou nachází v lidské řeči, jejím intonačním a rytmickým spádu i citovém výrazu. Na tomto základě se vyvíjí jeho nový realistický skladatelský směr.

V tomto období začal Janáček skládat první českou operu na literární drama Gabriely Preisové ze slováckého prostředí psané prózou. Operu dokončil po 9 letech v roce 1903. Touto výrazově úchvatnou operou vyvrcholilo a současně i skončilo Janáčkovy „folklorní období“, poznamenané přímým vlivem lidové hudby, která však až do jeho skonu nevymizela z nehlubších vrstev jeho hudebního vědomí. Bohužel při dokončení Pastorkyně žil ve strachu o jediné dítě, těžce nemocnou dceru Olgu, jež mu zůstala po smrti syna Vladimíra. Jeho duševní muka a zoufalství se odráží v tónech, kdy Jenůfa se ve druhém dějství strachuje o život vlastního děčka a jejího žalu nad jeho smrtí, které vyvěraly z mučivých úzkostí Janáčkovy duše. Kritika o této pasáži napsala: „že jsou to stránky psané krví autorova srdce“. Jsou známa zaznamenaná Janáčkovy slova o této opeře: „Její pastorkyni“ svázal bych jen černou stuhou dlouhé nemoci, bolesti a nářků své dcery Olgy a klučiny Vladimíra“. Proto také na titulní list Její pastorkyně Janáček připsal: „Na paměť dcery Olgy“. Brněnská premiéra v lednu 1904 v Divadle na Veveří byla skvělým vítězstvím Janáčkovy opery za účasti skladatele i libretistky, několikrát vyvolávanými na scénu. Po představení byl Janáček odnesen sólisty v kostýmech z divadla do Besedního domu na ramenou. Ovšem šéf opery ND v Praze Karel Kovařovic odmítal uvedení opery 12 let (premiéra byla až 12. května 1916) vytvářením výhrad k dílu a obstrukcemi. Jeho animosita se vysvětlovala jako oplátka za ostrý Janáčkův odsudek jeho opery „Ženichové“, když byl Kovařovic šéfdirigent opery v Brně. Definitivním mezníkem v prosazení a uznání Janáčka jako geniálního

Slovácký krúžek v Brně

umělce se stala Pastorkyně v době I. světové války ve vídeňské opeře v překladu Maxe Broda. Neobyčejně slavnostního rázu premiéry byl přítomen císařský dvůr i šlechta. V orchestru zasedlo 100 hudebníků. Výprava byla pořizena na Slovácku. Jenůfku zpívala v národním kroji krásná Maria Jeritzová, m.j. narozená v Brně. Scénu vytvářelo 150 krojovaných, rekrúti s pacholkama ze mlýna na ověčených koních, což byla skvělá výprava po níž v Praze marně toužil. Úspěch byl veliký a po druhém dějství byl Janáček vyvoláván a děkovat se. Při cestě do hotelu údajně i omdlel. Zde musím připomenout později nezapomenutelnou kostelničku v podání vynikající Libuše Domaninské, rozené Klobáskové za slováckého Domanína u Bzence, začínající po II. světové válce v brněnské opeře. Její nastudování přispívalo k prosazování opery i Janáčka ve světových operních domech. Po vídeňském úspěchu se již dá hovořit o vítězství díla i autora.

Nelze ale nepřipomenout, že ani 80 nastudování opery po celém světě nestačilo na to, aby od Zdeňka Nejedlého, hudebního vědce, estetika a pozdějšího ministra v komunistické vládě, nebyl kritizován. Oč více stoupalo mezinárodní uznání Janáčkovy tvorby, Nejedlého kritika Janáčkovy tvorby byla stále agresivnější a urážlivější. Jeho antipatie k Janáčkovu byla veskrze osobní a trvala po celý jeho život. Zpochybňoval vědeckost nápěvků mluvy, stejně jako jejich uměleckou hodnotu. V kritice na operu „Příběhy lišky Bystroušky“ se neostýchal napsat, že se zde Janáček ocitl v ovzduší pro primitiva zvláště vhodném a že primitiv může vytvořit manýru, ale ne styl.

Ó svatá prostoto! Doma není nikdo prorokem a i tak to v životě chodí.

V době pražského působení byl na straně Nejedlého Vladimír Helfert (zeť Nejedlého), který však později našel cestu k Janáčkovu dílu.

V době nepochopení o něm Janáček v jednom fejetonu psal způsobem sobě vlastním jako o „Helfertovi nejedlém (nepoživatelném)“.

Na druhou stranu je nutno uvést, že Antonín Dvořák si velmi vážil Janáčkovu díla od jeho začátků i přátelství s ním a rovněž Janáček byl věren Dvořákově hudbě až do své smrti. Obdobně to platilo i o vztahu mezi Janáčkem a J. B. Ferstem.

Janáčkovu umělecká tvořivost po úspěchu Pastorkyně začala nabýval nebyvalých rozměrů, k čemuž byl motivován vznikem Československa i osudovým vzplanutím k mladé ženě píseckého starožitníka Kamile Stösslové, s níž se seznámil v lázních Luhačovice. Ta byla též bytostí, která ho doprovodila k bráně, kterou odešel 12. srpna ze života plného bojů a strastí, ale i radosti a lásky .

Jako velký realista na poli hudby a milovník pravdy zanechal i lidský odkaz jež je výstižně zachycen v odpovědi zasláné na pozdravnou gratulaci ostravských pěveckých a hudebních spolků k udělení čestného doktorátu MU v Brně:

*„Svým dílem chci být svázán s dneškem,
z vlastního díla růst,
přesvědčení se nezřikat,
neplahočit se za uznáním,
ale vždy svou hřivnou přispívat,
aby vzkvétalo to pole jež nám usouzeno“.*

Folklorní akce

Soustředění ve Filipově

Dostala jsem za úkol sepsat za taneční složku několik dojmů z celosouborového soustředění ve Filipově, které proběhlo 17. a 18. května. A protože všichni víme, jak těžko se odolává Fajovým prosbám a příkazům, a taky protože by byla škoda nepodělit se o pěkný zážitek, nějak to zkusím.

Sraz v osm na Charbulce byl příjemný jako celý nadcházející víkend. Krásné ráno, Martinka dorazila s narozeninovou náladou a dvěma bonboniérami, Jiřík s S 42, na nikoho se nemuselo čekat, takže odjezd ve složení 8 tanečních párů, o něco méně zpěvaček, ještě o něco méně zpěváků, 5 muzikantů a Honzík s Bertíkem se podařil víceméně na čas.

Trasu organizátoři naplánovali přes Klobouky u Brna, Bzenec, Moravský Písek a Strážnici, - rozdaná mapa krojí Moravského Slovenska, stejně jako projížděné regiony byly během cesty doplňovány zajímavým výkladem a fotografiemi. Nádherná krajina a slunečné počasí pokračovaly nejen celou cestu, ale i po příjezdu do Filipova, kam jsme oproti obědu nahlášenému na pravé poledne dorazili s výrazným předstihem. Hotel kromě pěkného ubytování nabízel ještě ohradu s kozami, jezírko s kačerem, bazén minimálně s jednou žabkou, dětské a šachové hřiště, posezení s krbem a udírnou, zkrátka všechny určitě zamrzelo, že program dovozoval využít těchto možností právě jen do svíčkové na přivítanou (i když po ní by si hlavně klidného posezení ráda užila taky velká část z nás).

Po obědě se jednotlivé složky věnovaly nácviku vlastních čísel, vždy po hodině buď v jídelně spolu s muzikou, ve vedlejším, bohužel ještě o poznání menším diskotékovém sále nebo kdekoli mimo hotel, což byla varianta díky omezenému prostoru vevnitř a počasí venku čím dál víc oblíbená. Tam ostatně nakonec proběhl i nácvik společného pásma všech tří složek.

Na večerní část programu byli pozváni manželé Kománkovi z Velké, aby nás všechny naučili správně tančit hornácké sedlácké. Učili nás sedláckou, kterou je kdysi naučil J. M. Krist, dlouholetý vedoucí nácviku tanců v Krůžku. Musím ocenit jejich energii, kterou do výuky vložili, stejně jako učební metodu, kdy nás snad všechny povzbuzovali neustálou chválou. Nedýchateľný vzduch vevnitř a menší taneční odvaha některých přenesla část nácviku před hotel. Vrtěnou a hošije z Podluží Zdeni Brabence a

Romanky už ale všichni sledovali opět vevnitř, jednak se venku i vevnitř ochladilo a hlavně s postupem času řady tanečniců začaly řádnout, což je hlavně u hoššíj celkem pochopitelné. A bylo to asi dobře, po jedenácté zavřela obsluha výčep i jídelnu, takže se všichni museli přesunout do malého vedlejšího sálu, nicméně zpívat a tancovat se i tam vydrželo minimálně pár hodin.

Po nedělní výborné a vydatné snídani se všichni zúčastnili, tentokrát už na velkém parkovišti před hotelem, stejně pečlivé a trpělivé výuky danajů a třasáku pod vedením manželů Hořákových ze Strážnice. Učili nás Danaj tak, tak je to kdysi naučila Zdeňka Jelínková, významná sběratelka tanců a členka Krůžku. Nakonec zalitovali, že místo třasáku povolili hezkou polku nebo obkročák, protože k původnímu tanci se přes naléhání vrátil málokdo. V přestávce taneční složka prověřila dřevěné obložení jezírka, na kterém se kvůli pěkné fotce nacvičovaly výskoky na koleno. Snad se podařila a snad nám potom všem aspoň lépe šly kyjovské skočné, na které dohlížel Zdeňka Šebesťa opět s Romankou.

Po pečeném kuřeti na oběd už byl v plánu jen společný nácvik zpěváků a tanečniců a zpěvaček a tanečnic, naší snaze už ale moc nepřály první dešťové kapky, málo času a hlavně přicházející únava.

Zpáteční cesta začala rozloučením s Hornáckem na kopci nad Súchovem, kde jsme si, stejně jako při zastávce v malém soukromém muzeu v Popovicích, užívali posledního sluníčka. V muzeu nám ve dvou místnostech byla představena historie kunovského kroje a vesnický pokoj, ve kterém, ač to znělo jakkoli neuvěřitelně, celkem běžně žila desetičlenná rodina.

Přicházející bouřka už v autobuse moc nevadila, minimálně v zadní části panovala po velmi příjemném víkendy skvělá nálada. Bylo to moc hezké, díky paní Kristové, ostatním organizátorům i všem účastníkům a snad brzy zas.

Lojková Jana

Vernisáž Jiřího Holáska

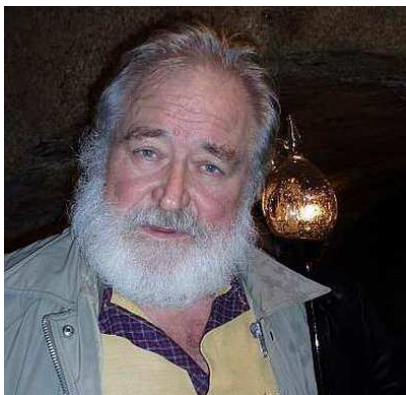
Ve středu 18. 6. v 17 hod se konala v Malé královopolské galerii (umístěné v předsáli obřadní síně Úřadu městské části Brno - Královo Pole, Husitská 1) vernisáž malíře a člena Krůžku MUDr. Jiřího Holáska (*30. 6. 1935 v Poštorné) zvaná Mizející svět (mizející staré stavby a lidová architektura).

O konání akce jsme se dověděli na poslední chvíli z inzertního časopisu NOS.

Na úvod za pořadatele promluvila paní Urbanová a vnouček vystavovatele roztomile zarecitoval báseň Brambora (čti měkce blambola).

Pak již hrála krůžkařská muzika ve složení prim a basa a hudební doprovod zajišťoval sám vystavovatel. Se zpěvem, kromě výše jmenovaných, se přidalo 6 zpěváků mužského sboru Krůžku a sólovou písničku přidal i Luboš Holý. Zpívaly se většinou písně z Podluží. Aby se lépe zpívalo, nalévalo se archivní a šumivé víno.

Slovácký krúžek v Brně

Holásek

Kulturní program byl po hodině ukončen, neboť muzika a zpěváci měli povinnosti na vlastní besedě, která se konala týž den v 18 hod na Šumavské.

Připomeňme si osobnost malíře: V mládí se věnoval řeckořímskému zápasu a potápění (s potápěči podnikl později cestu do Turecka).

V době svých studií na medicíně bydlel u malíře Aleše Černého. Zde rozvíjel své malířské schopnosti. Po emigraci do Švédska (dostal za to v nepřítomnosti 2 roky) se zdokonalil na Gerleborské škole umění, kde později i vyučoval. Svá malířská a sochařská díla vystavoval v řadě zemí. Po návratu z emigrace také opakovaně v ČR (např. ve zdejší galerii v roce 2003, viz Krúžkozor č. 68) a na Slovensku. Za největší úspěch považuje krádež své bronzové sochy při výstavě ve westminsterské galerii v Londýně, neboť to byla první a poslední krádež v této galerii.

Ve Švédsku pracoval jako anesteziolog na klinice chronické bolesti. V Číně studoval akupunkturu. Vlastní 5 lékařských patentů. Byl přizván k léčení švédského krále Gustava VI. Adolfa a stal se jeho osobním přítelem (po 20 - letém exilu se vrátil domů a nabídl své služby ministru zdravotnictví - o jeho služby však nebyl zájem).

Ve Švédsku jako katolík spolupracoval s Vatikánem a byl přijat Janem Pavlem II.

Muzikantsky působil v Radosti , Slováckém krúžku v Brně, stal se s Jozkou Kobzíkem zakladatelem CM Břeclavan (do zakládání byl zapojen i Samko Dudík) a spolupracoval s Fanošem Mikuleckým na Cestě zarubané. Ve Švédsku založil CM Dunaj. Jeho žena Eva, ortopedka, s CM také zpívala. CM hrála pro krajanské spolky, ale i na slavnostech v Rožnově pod Radhoštěm a ve Strážnici. Natočila gramodesku a kaze-

Slovácký krúžek v Brně

tu. Jiří Holásek s CM byl přijat prezidentem Václavem Havlem. Vedle houslí zahraje na varhany, gajdy, fujaru, grumle a jiné nástroje.

Dnes žije malíř v Sedlci u Mikulova, kde obhospodařuje svůj sklípek a vinohrad. Hraje v místním kostele na varhany a v CM Fialka z Hodonína, která spolupracuje s dětským souborem Kordulka ve Starém Podvorově (odtud pochází vítězka celostátní soutěže Zpěváček 2003 ve Velkých Losinách Jana Otáhalová - zpívala na MFF v Brně v roce 2005).

O jeho bohatém životě vyšla loni kniha Marty Ludvíkové Zaváté vinohrady.

VL

Strýc Hefin už nedojde...

Svoboda

V pátek 1.8.2008 v 9,00 nás čekala další ze smutných akcí. V brněnském krematoriu se pět zpěvaček Krúžku spolu s rodinou a ostatními smutečními hosty přišlo rozloučit s naším bývalým tercášem Ing. Vladimírem Svobodou. Tento rodák z Hodonína vystudoval strojní fakultu VUT v Brně a ke konci studií (zač. 50. let) přišel do muziky. Po absolvování školy sice na čas z Brna odešel, ale vrátil se a v 60. a 70. letech hrával s primáši M. Markem, M. Bulíčkem a E. Homolkou. Od r. 1973 působil delší dobu jako místostarosta Krúžku. Odešel 25. 7. 2008 ve věku 84 let. Kytici za soubor položil starosta V. Štěpánek, smuteční řeč přednesl R. Viktorín. My jsme zazpívaly Konopu. Ovšem znovu jsme si uvědomily, nakolik je atmosféra tohoto prostoru svazující... Sama jsem „strýca Hefina,“ (jinak ho snad nikdo nenazval) coby aktivního člena muziky nezažila. Ovšem jako příjemného a vtipného společníka na besedách u cimbálu, případně jinde u dobrého vínka, to ano. Jak se říká, puse nedával nadarmo a jen mu očka svítila, když replika sedla!

Ještě k akci samé. Je sice doba dovolených a prázdnin, zpráva se dostala do povědomí pozdě, ale přece jen: škoda, že aspoň z brněnské chasy nikdo nedržel čestnou stráž. Pouze dvě zpěvačky přišly v kroji. Je jasné, že naši mladí nevědí, kdo vlastně odešel, protože strýc měl poslední léta pohybové potíže a už se nějaký čas neukázal. Přesto nemuselo přijít jen pár členů soudné stolice, starosta, primáš a my.

Do muzikantského nebe vzkazujeme: „Strýcu, vzpomínat budeme vždycky jen v dobrém. Držte nad náma ruku... a snad vám to nedřelo uši. Někdo z vašich sice pravil, že byste z nás měl radost, ale nelehko se zpívá „s knedlou v krku...“

- JA -

F scéna 2008

Ve dnech 26.6. –26.7. se konal v Brně 11. ročník letních folklorních večerů. Představilo se postupně 5 folklorních souborů z domova i ze zahraničí. Navštívil jsem vystoupení těchto souborů:

Soubor **Soláň** vystoupil v pátek 27. 6. s programem Vandrovali hudci.

Bylo to živé vystoupení s impozantním nástupem. Soubor tvořený muzikou vedenou primášem Lukášem Španiheltem, tanečnicí, známými sólovým zpěvákem Pavlem Ptáčkem a hostující zpěvačkou Ludmilou Vaškovou si vystačil s folklorně bohatým regionem Valašska.

Vystoupení bylo přijato s nadšením a řada diváků slíbila, že přijde na vystoupení i další den.

O přestávce vystoupení se diváci dověděli, že ministryně národní obrany Vlasta Parkanová podepsala rozkaz, jímž ruší VUS Ondráš k 31.12. 2008. Byla zahájena podpisová akce na záchranu souboru, která pokračovala po celou dobu konání folklorních večerů. Výsledkem akce bylo o měsíc později oznámení v médiích, že se termín rušení posunuje na 30. 6. 2009.

V pátek 4. 7. vystoupil soubor **Horytsvit**. Byl představen jako soubor fakulty medicíny ve Lvově, sídla 1. ukrajinské university. Toto tvrzení považuji za velice odvážné, neboť universita vznikla r. 1661, kdy polský král Jan II. Kazimír povýšil tamní jezuitskou kolej na universitu (s fakultami filosofickou a teologickou). Šlo tedy o polskou universitu (první polská universita vznikla v Krakově r. 1364). Ironií je, že věhlasu dosáhla na universitě právě historická věda (Ludvík Finkel (1858-1930) je autorem Bibliografie polské historie a historie Lvovské university a Mychajlo Hruševskij (1866-1934) je autorem Dějin Ukrajiny - Rusi).

Zajímavostí university je, že se zde vyučuje také český a slovenský jazyk.

Připomenu historii Lvova: Město bylo založeno okolo r. 1250 - a brzy se stalo hlavním městem haličsko - volyňského království.

R. 1349 byl Lvov dobyt polským králem Kazimírem III. Velikým. Po 1. dělení Polska v r. 1772 se stal Lvov součástí Rakouska - Uherska (hlavním městem území Haliče). Proto má historické centrum města středoevropský ráz. Roku 1918, po rozpadu Rakouska-Uherska, se Lvov stal součástí Polska. Na základě paktu Ribentrop - Molotov v roce 1939 si Německo a SSSR rozdělily Polsko a tak začala 2. světová válka. Lvov byl obsazen Rudou armádou. O rok později byla univerzita přejmenována na Státní universitu Ivana Franka (Universita sv. Vladimíra, dnešní Ševčenkova universita, v Kyjevě byla založena v roce 1834).

Ivan Franko (1856-1916), - byl absolventem university, spisovatelem, překladatelem, politickým aktivistou a národním buditelem udržující styky s našimi buditeli (svědčí o tom pamětní deska v Praze na Žofíně).

Po 2. světové válce zůstala Halič (Lvov) součástí SSSR a drtivá většina zdejších Poláků byla přesídlena do západního Polska (šlo především o území východní Lužice, jejíž staré obyvatelstvo bylo přesídleno pro změnu do Německa). Do města Lvova se nastěhovali Ukrajinci a Rusové.

Když jsem projížděl v období glasnosti (v roce 1986) městem, bylo velmi zanedbané. Z letiště do centra města taxi poskakovalo po kočičích hlavách. Do nikotinového dýmu zahalené, nefunkční, patrně nikdy neuklizené a hygienikem nenavštívené sociální zařízení na mezinárodní železniční stanici vylučovalo jeho použití (v městě se 735 tis. obyvatel!).

Samostatnou kapitolou bylo vlastní cestování: Protože se nám nepodařilo po týdenním pobytu v Gruzii získat letenky do Prahy (dokonce jsem sháněl lístky v budově sídla vlády ve Tbilisi, neboť se nám podařilo vypátrat jméno ministra, který měl rezervováno v letadle nejvíce sedadel), zkusili jsme cestu letadlem do Lvova a dále vlakem. Předností cesty byly třetinové náklady ceny letenky z Prahy do Tbilisi (za 700 Kč).

V bytě ženy, kterou jsem na doporučení navštívil, byl na čestném místě obraz J. V. Stalina. Tato žena nám měla pomoci sehnat lístky na vlak do Československa, nebo alespoň poskytnout nocleh (podobně jsem dva dny předtím získal lístky na vlak ze Suchumi (Abcházie) do Tbilisi). Podle cestovních řádů instalovaných na nádražích vždy od stropu až po podlahu se cestující vlakem dělili do 22 kategorií podle priority v cestování. Nejvyšší prioritu měli váleční hrdinové, pak poslanci atd., předposlední kategorií jsme byli my, cizinci, a poslední kategorií ostatní občané. Důležitější než tato pravidla však byla známost s náčelníkem železniční stanice. Po příjezdu vlaku do stanice jednotliví průvodčí hlásili počty volných míst ve vozech a nejvýše stejný počet jízdenek byl prodán.

Mojí přátelé nebrali předpisy příliš vážně. Při jedné cestě vlakem jsme dostali lístky do dvou různých vozů, ale nastoupili jsme pouze do jednoho z nich. Průvodčí vozu trval na tom, aby část z nás přešla do správného vozu k jinému průvodčímu. Snažili

Slovácký krúžek v Brně

jsme se mu vysvětlit, že si chceme spolu povídat a budeme vystupovat ještě za světla, takže máme na lůžkách dostatek míst k sezení. Došlo k hlučné hádce, na jejímž vrcholu moje hostitelka vytáhla červený průkaz KPCCCP. Průvodčí zasalutoval a zmizel. Za několik minut za námi přišel policista doprovázející vlak a omluvil se za nevhodné chování průvodčího. Po chvíli jsme s průvodčím seděli u společného šálku čaje.

Při jiné cestě jsme se snažili dostat do vlaku s neplatným lístkem (chyběl podpis). Průvodčí se nás proto snažil shodit ze schůdků rozjíždějícího se vlaku. Vlak se ve stanici rozjížděl několikrát, než se průvodčím a policistovi podařilo postahovat všechny černé pasažéry. Mezitím stačila duchapřítomná přítelkyně zajistit chybějící podpisy. S průvodčím jsme pak vypili šálek čaje.

Posláním policisty doprovázejícího vlak bylo, mimo jiné, bránit občanům ve styku s cizinci. Po jeho návštěvě kupé jsme vždy osířeli a to se týkalo doslova i našich zavazadel:

Po přistání ve Lvově byla zavazadla přepravována přeplněným nákladním vláčkem k běžícímu pásu. Kufry a balíky z vozíků neustále padaly a zřízenci je přihazovali zpět na vozíky. My jsme s napětím sledovali, zda mezi spadlými zavazadly není naše barevná televize, kterou jsme si vezli domů jako suvenýr. Nebyla - a nenašli jsme ani zavazadla na běžícím pásu. Šel jsem je reklamovat a k letadlu se vydal vláček pro naše zavazadla. Každé ze zavazadel stálo na právě jednom vozíku vláčku.

S problémy při cestování se setkali i naši přátelé ze Tbilisi o rok později v Brně:

Jakmile promluví ruský, byly všechny brněnské taxíky (z taxislužby v ulici Bašty) obsazeny a místenkový vlak z Prahy do Lvova vyprodán. Odjížděli tehdy z Bratislavy! Při jejich zálibě v nákupech křišťálových lustrů to byl výkon obdivuhodný!

Dnes je Lvov velkým střediskem oranžové revoluce na Ukrajině.

Vlastní představení bylo krojově bohaté (současně používali v jednom čísle i 4 druhy krojů).

Úsměv budilo jejich tradiční klanění: nejprve horní polovinou těla, pak pouze hlavou. Předvedli tance z různých částí Ukrajiny včetně kozáckých her, Karpatské svatby z Bukoviny, lyrického tance ze dne sv. Valentýna (pouštění věnců po řece) a nejznámějšího ukrajinského tance zvaného Gopak.

V pátek 11.7. vystoupil **Břeclavan** s pořadem Od Břeclavi teče voda čistá, což byla i úvodní píseň pořadu.

Zaujal krásným mužským zpěvem muzikantů a tanečníků. Autorkou choreografie předváděné Staropodlužácké vrtěné je naše bývalá členka Zdenka Jelínková. Tento podlužácký soubor uvádí více regionů s bohatou choreografií. Vedle Podluží uvedl tance ze Starého Hrozenkova od Saši Lužného (autor choreografie je zetěm krúžkového zpěváka Tondy Juřeníka), tance z Myjavy, ale také mládenecký tanec ze Sedmihradská.

Slovácký krúžek v Brně

V sobotu 19. 7. to byl soubor **Urpín** z Banské Bystrice (jde o kopec nad jejich městem) s pořadem Mezi dvoma vřšky. Soubor byl budován od r. 1957 jako Krajský súbor piesní a tancov při Krajském domě osvety Banská Bystrica.

Předvedl tance a písně ze Šariše, Podpolania, Hriňové, Ľubitové, Horehronia. Z tanců uvedli dále verbung, karičku, odzemek a goralsky. Ve fašanku si po cirkusácku zažonglovali se sklenicí vody. Došlo i na hru na fujaru. Tato hmotná fujara, hudební nástroj a jeho hra je zapsána od r. 2005 v seznamu děl ústního a nehmotného dědictví humanity organizace UNESCO. Cimbálová muzika hrála jako jediná v civilu.

V pátek 25. 7. předvedl **VUS Ondráš** program Povedená sezóna aneb z Každého rožku trošku.

S nejpočetnější CM (14 muzikantů) a fyzicky nejzdatnější taneční složkou předvedl nejširší okruh lidových tanců z Čech, Moravy, Slovenska až po cikánské z Transylvanie.

Na úvod vystoupení zazněly Verbuňky v úpravě Miroslava Kolacie (od primáše CM Musica Folklorica a hráče Hornácké CM Martina Hrbáče pocházely hned 4 hudební úpravy z 12!). Jde o krúžkařskou znělku zvanou Bánovce, uváděnou v článku Vzpomínka na obnovení kyjovské skočné tohoto Krúžkozoru.

Na jeho vystoupení byla největší účast diváků (již půl hodiny před zahájením byly rozebrány rezervní lavičky a židle), kteří souboru vytvořili domácí atmosféru, a není divu, že ozembuch a 1. housle dohrávaly představení na kašně mezi diváky. Proto jsem si nechal ujít ještě více navštívený sobotní program.

Na závěr je možno říci, že 11. ročník byl velice úspěšný a pořadatelé si zasloužili symbolicky obě jedničky z názvu ročníku za zajištění volného vstupu (pro který bylo letos problém sehnat místo a volné únikové cesty si museli vynucovat hasiči).

VL

Taneční složka představuje...

Faktem, že sté výročí Slováckého krúžku Brno je za dveřmi, žijí teď všichni členové i spřátelení nečlenové Krúžku a není tedy třeba jej připomínat. Náš běh na dlouhou trať započal již v době, kdy se začalo (ve vedení taneční složky) projednávat, s jakými pásmi se taneční složka představí v rámci jubilejního večera.

Zhruba v té době nás poprvé oslovila Dr. Kovářů s nabídkou nové choreografie tanců z Březové. Započaly intenzivní nácviky a s postupem času se začalo rýsovat, jak jedinečný charakter tento tanec má. Dr. Kovářů začala velmi brzy (k našemu obrovskému štěstí) řešit krojovou otázku celé choreografie. Hornácké či kyjovské kroje, které má

Slovácký krůžek v Brně

k dispozici taneční složka, se jevíly jako nevhodné pro tento typ tance. Z hlavy vrchní choreografky se zjevil nápad, zrekonstruovat ku příležitosti stého výročí a tohoto pásma kroje z Březové. Taneční složka tento nápad vzala za svůj a začali jsme pozvolna pátrat. Nečekali jsme lehkou prací, ale vynořily se problémy, které nás donutily od představy kroje z Březové upustit, ať už nedostatek záznamů ohledně krojového vývoje v Březové či nekonkrétní informace současníků.

Představa nových krojů pro taneční složku nás ale nepustila. Vzhledem k ostatním tanečním pásmům Slováckého krůžku, které se velmi často pohybují kolem Uherského Brodu, rozhodli jsme se pro rekonstrukci uherskobrodského kroje, také díky dostupnosti písemných podkladů a předloh. Vzhledem k historii Krůžku a náročnosti a nevyužitelnosti současného kroje jsme se rozhodli pro oživení starého typu kroje z počátku 19. století (viz obrázek) V archivu muzea JAKUB je o něm psáno: „Horský vyfotografoval tento kroj v rekonstrukci. V jeho době dávno už se šatka s čepcem nenosily, poněvadž zanikly úplně kolem roku 1820. Nezachovala se z brodského kroje ani šatka, ani čepce. Šatka je typu vlčnovského a dénko čepce bude asi takové, jak na Brodsku vůbec. Zachované dénko čepce v brněnském muzeu ani Kratz už nemohl označit přesně a lokalizuje proto několik dědin naráz. Snad tehdy nebyla ani diferenciacce provedena na tak malé okrsky, jak je nynější kroj uznává.

Fotografie ukazuje, že to bylo oblečení velice svěčné a jemné. Bílá šatka je nejkrásnější ozdobou hlavy, jíž se turecký šátek při sebesložitějším vázání nemůže rovnat. Celý kroj byl vlastně v základě bílý. Fěrtoch je jen volně zřasený, fěrtůšek jemně pruhovaný, také bílého základu. Rukávce jsou starodávne. Nemají rukávy nijak skládané, jen volně oblečené. To byl pohodlný a praktický kroj, v kterém se mohlo chodit. Nebyl na těle obtížným krunýřem jak dnes. Kordulka je soukenná šumického typu, nemá totiž výstřih špičatý, ale obloukový. Okolo výstřihu měla výzdobu kanýrem provedenou, jinak byla prostá bez ozdob.

Na rukávcích jsou dlouhé vyšívane přednice, vyšitý obojek, ale kadrle nejsou nijak zdobené. Čižmy byly samozřejmé.

Brodský kroj starý byl naposledy vystaven na výstavě lidového umění v Uh. Brodě 1919, ale v muzeu brodském není. Jeho osud je neznámý.“

Přestože se tento typ kroje nezachoval v celku, pouze jeho některé součástky, písemné záznamy o tomto typu kroje a dané době jsou natolik bohaté, že není nemožné jej autenticky zrekonstruovat. Krátká citace z archivních záznamů je jen zlomkem dostupných materiálů. Taneční složka vrhla všechny své síly do této činnosti a ostatní členové Krůžku již brzy uvidí plody naší práce. Přestože to nebude všechno hned, budeme prvky krojů postupně doplňovat.

Slovácký krúžek v Brně

Naposledy je třeba zmínit, že taneční složka si kroje vyrábí svépomocí a svůj podíl na tom má každý člen, který má ruce. Slušelo by se poděkovat všem, kteří na tom udělali kus práce (čili všem!), ale není na to v tomto pojednání místo. Jen krátké díky Evě Machů za připomínky a kontakty, Dr. Petrákové za konzultace, Dr. Kovářů za pobídku, p. Zdeně Kristové za podporu a konzultační a věcnou pomoc a Martině Skalské za neocenitelné shánění materiálů.

Eliška Pospíšilová

Mladá žena ve starém kroji brodském

z publikace Mor. Slovensko na str. 170 pod číslem 179 a 180 foto: prof. E. Horský

Ostatní

Poděkování dárcům a zadavatelům reklamy

Letošní valná hromada Slováckého krúžku v Brně ve svém závěrečném usnesení doporučila svým členům platbu mimořádného příspěvku k zajištění nákladů na oslavu stého výročí založení Krúžku (viz Krúžkozor č. 79). Tohoto doporučení využilo 22 našich členů, kterým tímto za Krúžek velmi děkuji a dovoluji si je vyjmenovat v abecedním pořadí: Brešová Jitka, Dostálovi Miroslav a Hana, Emmerovi Jan a Ludmila, Farkasová Jitka, Janošíková Yvona, Klímovi Jaroslav a Eva, Kučera Josef, Lejsek Miroslav, Podhorányi Ludovít, Pokorní Josef a Šárka, Rosenbergová Božena, Severin František, Štempelovi Štefan a Eva, Veselí Jiří a Zdeňka, Veškrnová Jiřinka, Zezula Jan.

Dále bych chtěla poděkovat těm členům, kteří zprostředkovali sponzorské dary pro náš Krúžek od různých firem: Jitce Vízdalové a firmě **AGROS s.r.o.**, Mariánu Brešovi a firmám **FORM-THERMIT s.r.o.** a **ASKOM a.s.**, Aloisi Valovi a firmě **Steinhauser s.r.o.**

Jako každý rok si zásluhou Jiřího Macháčka u nás zadala reklamu firma **STAPPA mix, s.r.o.** a letos nově zásluhou Václava Linharta také **Brněnské vodárny a kanalizace a.s.**

Některé další sponzorské dary jsou ještě v jednání a proto držím palce všem zainteresovaným, aby vše zdárně proběhlo a Krúžek mohl důstojně oslavit své velké výročí. Také peněžité dary od členů jsou vítané v průběhu celého roku.

Romana Ningerová

Soutěžní loga

V návaznosti na usnesení valné hromady Krúžku z ledna tohoto roku zveřejňujeme na následujících stránkách návrhy 7 log podaných do výběrového procesu na logo Krúžku. Na příští besedě bude proveden výběr loga, který má největší podporu členské základny. Barevné originály log jsou k vidění v Krúžkozoru na internetovských stránkách Krúžku.

VL

Slovácký krúžek v Brně

logo_2

logo_1

logo_6

logo_5

Slovácký krúžek v Brně

logo_3

logo_4

logo_7